

ЕВРАЗИЯ ЭКОНОМИКАЛЫК БИРЛИГИНИН СОТУ

КОНСУЛЬТАТИВДИК КОРУТУНДУ

2022-жылдын 21-марты

Минск шаары

Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Чоң коллегиясы курамында төрагалык кылуучу, Соттун төрагасы Е.В. Айриян, судья-баяндамачы Т.Н. Нешатаева, судьялар А.М. Ажибраимова, Ж.Н. Баишев, Д.Г. Колос, В.Х. Сейтимова, Г.А. Скрипкина., А.Е. Туманян, А.А. Федорцов, К.Л. Чайка.

соттук отурумдун катчысы А.А. Панова, иштин материалдарын иликтеп, баяндамачы-судьяны угуп,

Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Статусунун 46, 50, 68, 69, 73, 96, 98-пункттарын, Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Регламентинин 72, 85-беренелерин жетекчиликке алуу менен,

2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин жоболоруна түшүндүрмө берүү тууралуу Казакстан Республикасынын Юстиция министрлигинин арызы боюнча төмөнкүдөй консультативдик корутунду берет.

I. Арыз ээсинин суроосу

Казакстан Республикасынын Юстиция министрлиги (мындан ары – арыз ээси) 2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин (мындан ары – Келишим) жоболоруна түшүндүрмө берүү тууралуу Евразия экономикалык бирлигинин Сотуна (мындан ары – Сот) кайрылган.

Арыз ээси Евразия экономикалык бирлигиндеги социалдык кепилдиктер, артыкчылыктар жана иммунитеттер жөнүндө жобонун 2-пунктуна ылайык (2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин № 32-тиркемеси; мындан ары – № 32 тиркеме) Евразия экономикалык комиссиясынын (мындан ары – Комиссия, ЕЭК) Коллегиясынын мүчөлөрү, департаменттеринин директорлору, алардын орун басарлары жана Комиссиянын кызматкерлери эл аралык кызматчылар болуп саналаарын атап кеткен.

Арыз ээси Келишимде «эл аралык кызматчы» деген түшүнүктүн аныктамасы камтылбаганын, бирок эл аралык укук теориясында бул

категорияга эл аралык уюмдардын бардык кызматкерлери кирерин белгилейт. Ошого байланыштуу арыз ээси Соттон төмөнкү суроолор боюнча түшүндүрмө берүүнү суранат:

1) «эл аралык кызматчылар» жана «эл аралык уюмдун кызматчылары» деген терминдер бирдей маанидеги түшүнүктөр болуп саналабы?;

2) Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрүн, департаменттеринин директорлорун, алардын орун басарларын жана Комиссиянын кызматкерлерин «эл аралык уюмдун кызматчылары» категориясына киргизүүгө жол берилеби?

II. Соттун компетенциясы

2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин № 2 тиркемеси болуп саналган Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Статусунун (мындан ары – Соттун Статусу) 46-пунктуна ылайык Сот Евразия экономикалык бирлигинин (мындан ары – ЕАЭБ, Бирлик) мүчө мамлекетинин же органынын арызы боюнча Келишимдин, Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдердин жоболоруна жана Бирликтин органдарынын чечимдерине түшүндүрмө берүүнү жүзөгө ашырат.

Соттун Статусунун 49-пунктуна ылайык мүчө мамлекеттин атынан Сотко түшүндүрмө берүү жөнүндө арыз менен кайрылуу ар бир мүчө мамлекет тизмегин аныктаган ыйгарым укуктуу органдары жана уюмдары тарабынан жүзөгө ашырылат жана дипломатиялык каналдар аркылуу Сотко жөнөтүлөт.

«Евразия экономикалык бирлигинин Сотуна кайрылууга ыйгарым укуктуу органдар жана уюмдар жөнүндө» Казакстан Республикасынын Президентинин 2015-жылдын 6-майындагы № 20 Жарлыгынын (Казакстан Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 27-февралындагы № 526 Жарлыгы менен киргизилген өзгөртүүлөрдү эске алганда) 1-пунктунун 2-пунктчасы менен Казакстан Республикасынын Юстиция министрлиги Казакстан Республикасынын атынан Келишимдин, Союздун алкагындагы эл аралык келишимдердин жоболоруна жана Бирликтин органдарынын чечимдерине түшүндүрмө берүү жөнүндө арыз менен сотко кайрылууга ыйгарым укуктуу органдардын бири болуп саналат деп белгиленген.

Тиешелүү маалымат Сотко Беларусь Республикасындагы Казакстан Республикасынын элчилигинин нотасы менен жөнөтүлгөн. Жогорку Евразиялык экономикалык кеңештин 2014-жылдын 23-декабрындагы № 101 чечими менен бекитилген Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун

Регламентинин (мындан ары – Соттун Регламенти) 10-беренесинин 2-пунктуна ылайык түшүндүрмө берүү жөнүндө арызга Соттун Регламентинин 31-беренесинин 1-пунктунда көрсөтүлгөн адам кол коёт.

Соттун Регламентинин 31-беренесинин 1-пунктунун «б» пунктчасына ылайык Сотто мүчө мамлекеттердин өкүлдөрү болуп Соттун Статусунун 49-пунктуна ылайык аныкталган мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын жана уюмдарынын жетекчилери чыгышы мүмкүн. Арызга Соттун Статусунун 46 жана 49-пункттарында көрсөтүлгөн тартипте Сотко кайрылууга ыйгарым укуктуу органдын жетекчиси – Казакстан Республикасынын Юстиция министри тарабынан кол коюлган.

Сот 2021-жылдын 6-декабрындагы чечими менен Казакстан Республикасынын Юстиция министрлигинин Келишимдин жоболоруна түшүндүрмө берүү жөнүндө өтүнүчүн кароого кабыл алды.

III. Соттогу жол-жоболор

Соттун Регламентинин 72-беренесине ылайык түшүндүрмө берүү жөнүндө арыздар боюнча сот өндүрүшү түшүндүрмө берүү жөнүндө арызды, түшүндүрмө берүү жөнүндө арызда белгиленген суроого тиешелүү башка документтерди жана материалдарды же мындай документтердин жана материалдардын күбөлөндүрүлгөн көчүрмөлөрүн берүүнү, ошондой эле Сот тарабынан консультациялык корутундуну даярдоону камтыйт.

Соттун Статусунун 68-пунктуна ылайык түшүндүрмө берүү жөнүндө иштерди кароо тартиби Соттун Регламенти менен аныкталат.

Соттун Статусунун 73-пунктунда Сот түшүндүрмө берүү иштерин Соттун Чоң коллегиясынын жыйынында карай тургандыгы көрсөтүлгөн.

Соттун Статусунун 55-пунктуна ылайык ишти Соттун кароосуна даярдоонун алкагында арыз ээсинен, Евразия экономикалык комиссиясынан жана башка мекемелерден жана уюмдардан жооптор алынган.

IV. Соттун тыянактары

1. Келишимдин 1-беренесинин 1-пунктуна ылайык Тараптар Евразия экономикалык бирлигин түзүшөт, анын алкагында товарлардын, кызмат көрсөтүүлөрдүн, капиталдын жана жумушчу күчтөрүнүн эркин кыймылы, Келишимде жана Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдерде аныкталган экономиканын тармактарда координацияланган, макулдашылган же бирдиктүү саясатты жүргүзүү камсыз кылынат.

Келишимдин 1-беренесинин 2-пунктуна ылайык Бирлик эл аралык укуктук субъектүүлүккө ээ болгон аймактык экономикалык интеграциянын эл аралык уюму болуп саналат. ЕАЭБде эл аралык уюмдун компетенциясын ишке ашыруу үчүн эл аралык функцияларды аткаруучу тиешелүү органдар түзүлгөн.

Бирликтин эл аралык-укуктук статусу уюштуруу Келишими анын ички уюштурулушун жөнгө салууда негизги акт болуп саналаарын болжолдойт (Соттун 2017-жылдын 11-декабрындагы консультативдик корутундусунун 15-пунктунун биринчи абзацы).

Уюштуруу Келишиминин 8-беренесинин 1-пунктунда Бирликтин органдары болуп Жогорку Евразиялык экономикалык кеңеши, Евразиялык өкмөттөр аралык кеңеши, ошондой эле туруктуу негизде иштеген Комиссия жана Сот санала тургандыгы көрсөтүлгөн.

Келишимдин 18-беренесинин 1-пунктуна ылайык Комиссия Бирликтин туруктуу иштеген жөнгө салуучу органы болуп саналат. Комиссия Кеңештен жана Коллегиядан турат.

Өз кезегинде Евразия экономикалык комиссиясы жөнүндө жобонун 23-пунктунда (Келишимдин № 1 тиркемеси; мындан ары – Комиссия жөнүндө жобо) Комиссиянын Кеңешинин курамына өз мамлекетинин мыйзамдарына ылайык өкмөт башчысынын орун басары болуп саналган жана зарыл ыйгарым укуктар берилген ар бир мүчө мамлекеттен бирден өкүл киргизилет. Комиссиянын Коллегиясы Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрүнөн турат, алардын бири Комиссиянын Коллегиясынын Төрагасы болуп саналат (Комиссия жөнүндө жобонун 31-пункту).

Комиссия жөнүндө жобонун 54-пунктуна ылайык Комиссиянын Кеңешинин жана Комиссиянын Коллегиясынын ишин камсыздоону Комиссиянын бөлүмдөрү жүзөгө ашырат. Комиссиянын департаменттеринин курамына эл аралык уюмда – Евразия экономикалык бирлигинде кызматтык функцияларды аткарган кызмат адамдары жана кызматкерлер кирет.

«Кызмат адамдары» жана «кызматкерлер» деген түшүнүктөр Келишимдин 2-беренесинде ачыктап берилген. «Кызмат адамдары» деп Евразия экономикалык комиссиясынын департаменттеринин директору кызмат орундарына жана Комиссиянын департаменттеринин директорунун орун басарлары кызмат орундарына дайындалган мүчө мамлекеттердин жарандары түшүнүлөт. Келишимдин 2-беренесине ылайык «кызматкерлер» деп Бирликтин органдарында алар менен түзүлгөн эмгек келишимдеринин (контракттарынын) негизинде иштеген жана кызмат адамдары болуп саналбаган мүчө мамлекеттердин жарандары түшүнүлөт.

Ошентип, Бирликтин укуктук документтеринде Комиссия туруктуу органы катары аныкталган, ошондой эле ыйгарым укуктуу адамдары Комиссияда өздөрүнүн эл аралык функцияларын аткарган жана Бирликтин уюштуруу документтерине ылайык аталган эл аралык уюм болуп саналат.

2. Комиссия жөнүндө жобонун 56-пунктунда Комиссиянын кызмат адамдары жана кызматкерлери эл аралык кызматчылар катары аныкталган.

Өз кезегинде Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрү № 32-тиркеменин 2-пунктуна ылайык кызмат адамдары жана кызматкерлер сыяктуу эле эл аралык кызматчылар болуп саналышат.

1969-жылдын 23-майындагы Эл аралык келишимдердин укугу жөнүндө Вена конвенциясынын 31-беренесинин 1-пунктуна ылайык эл аралык келишимдин ченемдерин чечмелөөдө контекстти эске алуу зарылдыгына байланыштуу Соттун Чоң Коллегиясы № 32 тиркеменин 2-пунктунун ченеми «эл аралык кызматчылар» деген терминди пайдалануу менен эл аралык уюмда иштеген адамдардын көз карандысыздыгы тууралуу бирдиктүү талаптарды белгилөө максатын көздөйт.

Ошентип, № 32 тиркеменин 2-пунктуна ылайык эл аралык кызматчылар өздөрүнүн ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырууда (кызмат ордундагы (кызматтык) милдеттерди аткарууда) мүчө мамлекеттердин мамлекеттик органдарынан же кызмат адамдарынан, ошондой эле Бирликтин мүчөсү болуп саналбаган мамлекеттердин бийлигинен көрсөтмөлөрдү талап кылбоого же албоого тийиш. Алар эл аралык кызматчылар статусуна туура келбеген ар кандай аракеттерден алыс болушу керек.

№ 32 тиркеменин 3-пунктуна ылайык Бирликтин мүчө мамлекеттери эл аралык кызматчылардын ыйгарым укуктарынын эл аралык мүнөзүн урматтоого милдеттенишет. Ыйгарым укуктуу адамдарга артыкчылыктар жана иммунитеттер Бирликтин кызыкчылыгында өздөрүнүн ыйгарым укуктарын натыйжалуу, өз алдынча аткаруу (кызмат ордундагы (кызматтык) милдеттерди аткаруу) үчүн берилет (№ 32 тиркеменин 28-пункту).

Ошентип, Соттун Чоң коллегиясы Бирликтин мыйзамдарына ылайык эл аралык уюмдагы – Евразия экономикалык комиссиясынын туруктуу иштеген органында уюштуруу Келишиминде эл аралык кызматчылар катары көрсөтүлгөн адамдар өз ыйгарым укуктарын өз алдынча жүзөгө ашырат (кызмат кылат).

3. Евразия экономикалык бирлигинде туруктуу иштеген эки орган (Комиссия жана Сот) бар экендигин эске алуу менен, бул органдарда ыйгарым укуктуу адамдар: Коллегия мүчөлөрү, ЕЭКтин кызмат адамдары

жана кызматкерлери, судьялары, Сот Аппаратынын кызмат адамдары жана кызматкерлери өз милдеттерин аткара тургандыгын баса белгилей кетүү керек (Келишимдин 18-беренесинин 1-пункту, 19-беренесинин 1-пункту).

Соттун Чоң коллегиясы Бирликтин укугуна ылайык Комиссиядагы эл аралык кызматтын ичинде Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрүнүн статусу менен кызмат адамдарынын жана кызматкерлердин статусу айырмалана тургандыгын белгилейт.

Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрү Бирликтин уставдык документтеринде бекитилген ыйгарым укуктарга ылайык эл аралык функцияларды аткарышат жана аларды аткаруу үчүн зарыл болгон артыкчылыктарга жана иммунитеттерге ээ болушат.

№ 32 тиркеменин 18-пунктунда Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрү жана Бирликтин Сотунун судьялары, эгерде алар жашап турган мамлекеттин жарандары болбосо, 1961-жылдын 18-апрелиндеги Дипломатиялык катнаштар жөнүндө Вена конвенциясында каралган өлчөмдөрдө дипломатиялык агент үчүн артыкчылыктарды жана иммунитеттерди пайдалана тургандыгы белгиленген.

Комиссиянын кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин статусу Бирликтин укугунда башкача чечилген жана № 32 тиркеменин V бөлүмүнө ылайык ушул уюм менен эмгек келишимин (контракт) түзгөн конкреттүү уюмдун кызматчыларынын статусу катары аныкталган.

Комиссиянын кызмат адамдары жана кызматкерлери Бирликтин органдарынын компетенциясынан келип чыккан милдеттердин чечилишин кесипкөйлүк менен камсыз кылышат (Соттун 2018-жылдын 20-декабрындагы консультациялык корутундусунун III «Соттун тыянактары» бөлүмүнүн 2-пункту). Эл аралык функцияларды (кызмат ордундагы (кызматтык) милдеттерди) өз алдынча аткарууну кепилдөө үчүн ЕАЭБдин эл аралык кызматчыларына Келишимде көрсөтүлгөн эл аралык артыкчылыктар жана иммунитеттер берилет.

Соттун Чоң коллегиясы Евразия экономикалык комиссиясынын Коллегиясынын мүчөлөрү, кызмат адамдары жана кызматкерлери башка статуска ээ болуу менен Евразия экономикалык бирлигинин эл аралык уюмунун эл аралык кызматчыларына кирет деген тыянак чыгарат.

4. Баяндалгандарды эске алуу менен, Соттун Чоң коллегиясы Казакстан Республикасынын Юстиция министрлигинин суроосуна төмөнкү жоопторду берет:

4.1. «Эл аралык кызматчылар» жана «эл аралык уюмдун кызматчылары» деген терминдер бирдей маанидеги болуп саналбайт. Бйгарым укуктуу адамдар конкреттүү эл аралык уюмдагы функцияларды аткарышат жана бул уюмдун уюштуруу документтерине ылайык аталышат.

4.2. Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрү, департаменттеринин директорлору, алардын орун басарлары жана Комиссиянын кызматкерлери Евразия экономикалык бирлигинин эл аралык уюмундагы эл аралык кызматчыларга (кызмат ордундагы (кызматтык) милдеттерди аткаруучуларга) кирет.

V. Корутунду жоболор

Ушул консультативдик корутундунун көчүрмөсү арыз ээсине жөнөтүлсүн. Консультативдик корутундунун тексти Соттун расмий интернет-сайтына жарыялансын.

Төрагалык кылуучу

Э.В. Айриян

Судьялар

А.М. Ажибраимова

Ж.Н. Баишев

Д.Г. Колос

Т.Н. Нешатаева

В.Х. Сейтимова

Г.А. Скрипкина

А.Э. Туманян

А.А. Федорцов

К.Л. Чайка

Көчүрмө анык

Баяндамачы-судья

21.03.2022-ж.

Т.Н.Нешатаева